

Hanna Kowalewska-Marszałek, Zofia Sulgostowska

Ośrodek Interdyscyplinarnych Badań Archeologicznych
IAE PAN w Warszawie

IAE PAN Centre for Interdisciplinary
Archaeological Research in Warsaw

Ośrodek, powołany w 2011 r. w ramach nowej struktury IAE PAN, skupia badaczy, działających wcześniej w czterech warszawskich zakładach Instytutu: Archeologii Antycznej, Epoki Kamienia, Archeologii Mazowsza i Podlasia oraz Archeologii Średniowiecza, a także badaczy z Poznania, Krakowa, Kalisza i Szczecina. Współpracują z nimi emerytowani pracownicy naukowcy Instytutu: B. Balcer, B. Balke, M. Chmielewska, J. Dąbrowski, M. Deka, H. Królik, U. Kobylińska, Z. Krzak, L. Paderewska, R. Schild, T. Stawiarska, S. Suchodolski, W. Szymański, E. Tabaczyńska, S. Tabaczyński, A. Wąsowicz.

Szeroka panorama podejmowanych zagadnień obejmowała m.in. problemy historii osadnictwa oraz archeologii krajobrazu w południowej części Morza Egejskiego w okresie od neolitu do wczesnej epoki żelaza (ok. 7000-800 przed Chr.); organizacji społeczno-ekonomicznej, reguł osadnictwa oraz kwestii wymiany, zagadnienia paleoekologii, geochronologii, taksonomii kulturowej czy technologii wśród społeczności epoki kamienia (paleolit, mezolit, neolit); problemy przeszłości Mazowsza i Podlasia oraz regionów północno-wschodniej Polski od epoki brązu po wczesne średniowiecze; kwestie początków państwa polskiego i tworzenia się ośrodków grodowo-miejskich; wschodniego pogranicza wczesnośredniowiecznej Polski; ceramiki i szklarstwa oraz monety polskiej i obcej we wczesnym średniowieczu.

Siedziba Ośrodka mieści się w Warszawie, należą doń także wyodrębnione pracownie w Kaliszu, Radomiu i Sandomierzu. Pierwszym kierownikiem Ośrodka była Zofia Sulgostowska, od 1 marca 2013 r. funkcję tę objęła Hanna Kowalewska-Marszałek. Pracownicy Ośrodka – archeolodzy i przedstawiciele nauk przyrodniczych – tworzą pięć zespołów problemowych:

- Kultura starożytnej Grecji i Rzymu;
- Wczesne etapy cywilizacji człowieka na Niżu Europejskim;
- Między Bałtykiem a Adriatykiem: ludzie, idee, rzeczy;
- Zespół Badań Regionalnych;
- Oddziaływania międzykulturowe i międzyetniczne.

poprzednia strona / previous page:

*Zestaw amfor z grobu kultury ceramiki sznurowej, Wilczyce, woj. świętokrzyskie
Set of amphorae from a grave of the Corded Ware Culture, Wilczyce, Świętokrzyskie province
(Fot./Photo M. Osiadacz)*

u góry / top:

*Dwie strony fragmentu wczesnośredniowiecznego grzebienia, Kalisz-Stare Miasto
Two sides of an early medieval comb fragment, Kalisz-Old Town*

u dołu po lewej / bottom left:

*Plakietka pielgrzymia (?) z XII w., Kalisz-Stare Miasto
Pilgrim's plaque (?) from the 12th century, Kalisz-Old Town
(Fot./Photo A. Kędziński)*

u dołu po prawej / bottom right:

*Paciorek dekorowany linią zygzakowatą, podokres halsztacki D, Wicina, pow. Żary
(ze zbiorów Muzeum Archeologicznego Środkowego Nadodrza w Świdnicy)*

Bead with zigzag ornament, Hallstatt D phase, Wicina, Żary district (collection of the Archaeological Museum of the Middle Oder in Świdnica)

(Fot./Photo M. Gmur)

Zespoły realizują zadania o różnorodnej tematyce, szerokim zakresie chronologicznym (od późnego paleolitu po wczesne średniowiecze) i terytorialnym; w badaniach odwołują się do innych – poza archeologią – dziedzin nauki.

Kultura starożytnej Grecji i Rzymu – zespół pod kierunkiem Krzysztofa Nowickiego kontynuuje prace badawcze realizowane w dawnym Zakładzie Archeologii Antycznej. Obecne projekty obejmują: studia nad historią osadnictwa na Krecie (od neolitu po wczesną epokę żelaza); przemiany kulturowe i społeczne w Grecji epoki brązu, wzajemne oddziaływania kultur egejskich i bliskowschodnich w epoce brązu, badania nad ceramiką starożytnej Grecji i Rzymu w aspekcie konsumpcji żywności, studia nad produkcją i dystrybucją ceramiki hellenistycznej i rzymskiej we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego i nad Morzem Czarnym. Pracownicy Zespołu uczestniczą w badaniach wykopaliskowych i powierzchniowych na terenie Grecji.

Wczesne etapy cywilizacji człowieka na Niżu Europejskim – zespół pod kierunkiem Jacka Kabacińskiego skupia badaczy zatrudnionych w Poznaniu, Szczecinie, Krakowie i Warszawie, których zainteresowania koncentrują się na różnych aspektach egzystencji społeczności łowiecko-zbierackich zamieszkujących Niż Europejski w okresie późnego glacjału i wczesnego holocenu. Prace obejmują zarówno badania terenowe w rejonie Pomorza Zachodniego i Wielkopolski, jak też opracowania o charakterze analitycznym i syntetycznym: studia nad chronostratygrafią i paleośrodowiskowymi uwarunkowaniami osadnictwa w okresie późnego paleolitu oraz wczesnego mezolitu, nad wytwórczością, gospodarką i obrzędowością społeczności późnopaleolitycznych i mezolitycznych (dotyczą one m.in. analizy narzędzi oraz broni z poroża i kości, sezonowości działań gospodarczych grup wczesnoholoceńskich, kultury symbolicznej), badania nad dalekosiężnymi kontaktami wymiennymi między łowcami-zbieraczami a wczesnymi ugrupowaniami rolniczymi strefy południowobałtyckiej oraz nad genezą kultury pucharów lejkowatych.

Między Bałtykiem a Adriatykiem: ludzie, idee, rzeczy – zespół pod kierunkiem Tomasza Purowskiego zajmuje się problematyką wędrówek rzeczy i idei oraz migracji ludności na terenie dzisiejszej Polski oraz innych rejonów europejskich i pozaeuropejskich, w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Rozpatrywane są zarówno międzyludzkie kontakty lokalne w obrębie społeczności zamieszkujących dorzecze Odry–Wisły–Bugu, jak i dalekosiężne, przede wszystkim z południem i południowym zachodem. Podejmowane są studia dotyczące dawnej wymiany handlowej, zwłaszcza bursztynu oraz szkła w epoce brązu i żelaza – „importów”, towarów (surowców, wyrobów) przeznaczonych na eksport, a także przedmiotów wykonanych na miejscu pod wpływem obcych wzorów (naśladownictw). Ważnym zagadnieniem jest porównanie wpływu środowiska naturalnego na osadnictwo w różnych regionach Europy i wskazanie, w jaki sposób klimat oddziaływał na zmiany osadnictwa, migracje itd. Prowadzone są badania interdyscyplinarne, realizowane wspólnie z naukowcami z innych krajów.

Zespół Badań Regionalnych – pod kierunkiem Tadeusza Baranowskiego, skupia naukowców zajmujących się rozpoznawaniem kształtowania się i rozwoju kilku wybranych mikroregionów osadniczych – zwartych jednostek historyczno-fizjograficznych: kaliskiego, radomskiego i sandomierskiego, badaniem zmian środowiska naturalnego skorelowanych z przemianami o charakterze społeczno-kulturowym, a także problemami dziedzictwa kulturowego okresu wczesnego średniowiecza na Mazowszu i Podlasiu. Kompleksowa analiza zjawisk zachodzących na stosunkowo niewielkich obszarach o intensywnych przemianach osadniczo-społecznych, sprzyja uchwyceniu procesów długiego trwania oraz tworzenia się odrębności regionalnych, powstawania „małych ojczyzn”,

umacniania się świadomości i tworzenia się poczucia tożsamości mieszkańców. We współpracy z lokalnymi samorządami Zespół prowadzi badania wykopaliskowe w Kaliszu, w Radomiu (projekt: Park Kulturowy „Stary Radom”), a także na Wyżynie Sandomierskiej. Ponadto realizuje studia: nad osadnictwem neolitycznym w mikroregionach Wilczyc i Kichar Nowych w rejonie Sandomierza, nad ośrodkiem grodowo-miejskim w Kaliszu i skarbami wczesnośredniowiecznymi z jego okolic, nad kształtowaniem się ośrodków wczesnomiejskich na ziemiach polskich (np. wczesnośredniowieczny zespół osadniczy w dolinie rzeki Mlecznej), nad wczesnośredniowiecznym garncarstwem radomskim. Prowadzi także prace nad katalogiem grodzisk z terenu Mazowsza i Podlasia.

Oddziaływania międzykulturowe i międzyetniczne – zespół pod kierunkiem profesora Andrzeja Buko koncentruje działalność naukową na okresie wczesnego średniowiecza (IX-XIII w.) na obszarze polsko-ruskiego pogranicza w dorzeczu środkowego Bugu, środkowej i górnej Narwi oraz w zachodniej części Polesia Wołyńskiego. Rozważane są zagadnienia z zakresu archeologii, historii i antropologii dotyczące kształtowania się pogranicza kulturowego, jak też formowania się liniowych granic polityczno-religijnych w okresie wczesnej państwowości. Rozpatrywane są one w kontekście interdyscyplinarnych badań miejscowego podłoża osadniczego i jego nawiązań kulturowych, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii dotyczących pogańskich form obrządku pogrzebowego i jego przeobrażeń w okresie konwersji religijnej oraz formowania się przedpaństwowych wspólnot o charakterze terytorialnym. Prowadzone są także studia dotyczące mechanizmów powstawania regionalnych ośrodków władzy państwowej (Brześć, Chełm i Drohiczyna) i ośrodków protomiejskich niższej rangi (Bielsk Podlaski, Mielnik, Suraż, Wołkowysk, Kamieniec Litewski), oraz badania zjawisk kulturowych będących następstwem procesu chrystianizacji, dokonywanej tutaj według dwóch odmiennych kanonów: łacińskiego i prawosławnego.

Indywidualne zadania badawcze, także realizowane w Ośrodku, obejmują takie zagadnienia jak: teoria i praktyka konserwacji obiektów dziedzictwa kulturowego (liczne badania stanowisk na terenie Polski i Niemiec – Zbigniew Kobyliński, we współpracy z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego), badanie pradziejowych praktyk funeralnych, możliwości stosowania źródeł językoznawczych w archeologii.

W latach 2007-2011 pracownicy Ośrodka uczestniczyli w badaniach wykopaliskowych na trasie budowy autostrady A2 w rejonie Żyrardowa.

W Ośrodku redagowane są cztery czasopisma naukowe: „Archeologia” i „Aegean Archaeology”, poświęcone problemom archeologii antycznej oraz „Archeologia Polski” i „Archaeologia Polona”, omawiające problemy archeologii pradziejowej i średniowiecznej.

*Monety celtyckie z Jankowa pod Kaliszem, wybite w lokalnej mennicy
Celtic coins from a local mint, found in Jankowo near Kalisz
(Fot./Photo A. Kędziński)*

Ośrodek Interdyscyplinarnych Badań Archeologicznych
Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk
*Centre for Interdisciplinary Archaeological Research
Institute of Archaeology and Ethnology
Polish Academy of Sciences*

Al. Solidarności 105; 00-140 Warszawa
tel: (+48) 22 620 28 81; fax: (+48) 22 624 01 00
www.iaepan.edu.pl
e-mail: hanna@iaepan.edu.pl

Zespół / Staff

Kierownik / Head

dr Hanna Kowalewska-Marszałek

Pracownicy naukowi / Research team

dr Michał Auch

dr Tadeusz Baranowski

mgr Mariusz Błoński

dr Tomasz Boroń

prof. dr hab. Andrzej Buko, czł. koresp. PAN

mgr Dorota Cyngot

prof. dr hab. Maria Deka (profesor emerytowany)

dr Krzysztof Domżański

dr hab. Tadeusz Galiński, prof. nadzw. IAE PAN (Szczecin)

dr Witold Gumiński

mgr Katarzyna Kerneder-Gubała

dr Adam Kędzierski (Kalisz)

prof. dr hab. Zbigniew Kobyliński

mgr Dariusz Krasnodębski

dr Bartłomiej Lis

dr Małgorzata Mogielnicka-Urban

mgr Andrzej Moszczyński

dr hab. Krzysztof Nowicki, prof. nadzw. IAE PAN

dr Jarosław Ościłowski

dr Tomasz Purowski

dr Jolanta Sadowska-Topór

mgr Katarzyna Skrzyńska-Jankowska

mgr Katarzyna Solarska

dr hab. Zofia Sulgostowska, prof. nadzw. IAE PAN

prof. dr hab. Piotr Taracha

dr Maciej Trzecicki

prof. dr hab. Przemysław Urbańczyk

mgr Dariusz Wyciółkowski

Technicy dokumentaliści / Technical-research staff

Ewa Gumińska

Dariusz Wach

JEDNOSTKI W STRUKTURZE OŚRODKA UNITS IN THE CENTRE STRUCTURE:

Kaliskie Stanowisko Archeologiczne

Archaeological Site in Kalisz

ul. Młynarska 33; 62-800 Kalisz

Kierownik / Head

dr Tadeusz Baranowski

e-mail: thaddeus@iaepan.edu.pl

Radomskie Stanowisko Archeologiczne

Archaeological Site in Radom

ul. Grodzka 8; 26-600 Radom

Kierownik / Head

dr Maciej Trzecicki

e-mail: trzecicki@iaepan.edu.pl

Sandomierskie Stanowisko Archeologiczne

Archaeological Site in Sandomierz

ul. Rynek 2/3; 27-600 Sandomierz

Kierownik / Head

dr Hanna Kowalewska-Marszałek

e-mail: hanna@iaepan.edu.pl

The Centre, which was established in 2011 as part of the new IAE PAN structure, is staffed by researchers who were transferred in from the four Institute departments previously active in Warsaw: Ancient Archaeology, Stone Age Archaeology, Mazowsze and Podlasie Region Archaeology and Archaeology of Middle Ages, as well as from centres in Poznań, Kraków, Kalisz and Szczecin. They are still supported by the Institute's retired researchers: B. Balcer, B. Balke, M. Chmielewska, J. Dąbrowski, M. Deka, H. Królik, U. Kobylińska, Z. Krzak, L. Paderewska, R. Schild, T. Stawiarska, S. Suchodolski, W. Szymański, E. Tabaczyńska, S. Tabaczyński, A. Wąsowicz.

The broad panorama of research problems included primarily settlement history and landscape archaeology of the southern Aegean in the period from the Neolithic to the Early Iron Age (c. 7000-800 BC); socio-economic organization, settlement principles and goods exchange, with emphasis on the paleoecology, geochronology, cultural taxonomy and technology among Stone Age dwellers (Paleolithic, Mesolithic, Neolithic), also the past of Masovia and Podlasie as well as regions of northeastern Poland from the Bronze Age through early medieval times; beginnings of the Polish state and the formation of fortified early urban centres; the eastern borderlands of early medieval Poland; pottery and glass-making; Polish and foreign coins in the Early Middle Ages. The Centre's staff were also involved in excavations necessitated by the construction of the A2 highway in the vicinity of Żyrardów (2007-2011).

The Centre has its head office in Warsaw with separate units in Kalisz, Radom and Sandomierz. Zofia Sulgostowska was the first head of the Centre; since 1 March 2013 the post is held by Hanna Kowalewska-Marszałek. Archaeologists and nature science specialists from the Centre form five different thematic units charged with research on differentiated subjects of broad chronological (from late Paleolithic to the early Middle Ages) and territorial scope, referring also to other disciplines of science beside archaeology:

- Culture of Ancient Greece and Rome Unit;
- Early Stages of Man's Civilization in the European Plain Unit;
- Between the Baltic and Adriatic: People, Ideas, Things Unit;
- Regional Studies Unit;
- Intercultural and Interethnic Relations Unit.

The Culture of Ancient Greece and Rome Unit, headed by Krzysztof Nowicki, continues research previously carried out by the Ancient Archaeology Department. Current projects encompass the history of settlement in Crete (from the Neolithic to the Early Iron Age); cultural and social changes in Bronze Age Greece, mutual relations between Aegean and the Near Eastern in the Bronze Age, ancient Greek and Roman pottery studies in the aspect of food consumption, studies on the production and distribution of Hellenistic and Roman ceramics in the Eastern Mediterranean and the Black Sea littoral. Researchers from the Unit participate in excavations and survey work in Greece.

The Early Stages of Man's Civilization in the European Plain Unit, headed by Jacek Kabaciński, brings together researchers from Poznań, Szczecin, Kraków and Warsaw, investigating different aspects of the life of hunters and gatherers in the European Plain in the Late Glacial and Early Holocene. Studies cover fieldwork in Western Pomerania and Great Poland, as well as synthetic and analytic research on chronostratigraphy and paleoenvironmental factors determining settlement in the Late Paleolithic and Early Mesolithic, production, economy and rites in Late Paleolithic and Mesolithic

Paciorki, podokres halsztacki D, Wicina, pow. Żary (ze zbiorów Muzeum Archeologicznego Środkowego Nadodrza w Świdnicy)

Beads, Hallstatt D phase, Wicina, Żary district (collection of the Archaeological Museum of the Middle Oder in Świdnica)

(Fot./Photos M. Gmur)

communities (among others, analyses of tools and weapons made of antler and bone, seasonality of economic activities undertaken by Early Holocene groups, symbolic culture), long-distance contacts between hunters-gatherers and early farmers of the southern Baltic zone and the origins of the Funnel Beaker Culture.

The Between the Baltic and Adriatic: People, Ideas, Things Unit, headed by Tomasz Purowski, is concerned with the transfer of objects and ideas, and the migration of people to Polish territory and other territories in- and outside Europe in prehistory and the Early Middle Ages. Research is focused on local interpersonal contacts in communities populating the Oder–Vistula–Bug river basins, as well as long-distance relations chiefly with regions to the south and southwest of Poland. Studies concern trading, especially in amber and glass, in the Bronze and Iron Ages, as well as goods (resources, products) intended for export, finally objects constituting imitations of foreign models. A comparative study of how the natural environment affected settlement in different regions of Europe is an important issue, as is determining how climate affected settlement, migrations etc. Research is interdisciplinary, carried out in cooperation with researchers from other countries.

The Regional Studies Unit, headed by Tadeusz Baranowski, is concentrated on identifying processes of formation and development of settlement in selected microregions, closed historic and physiographic units: regions of Kalisz, Radom and Sandomierz, research on changes of the natural environment correlated with socio-cultural transformations, as well as issues of cultural heritage of the Early Middle Ages in Masovia and Podlasie. A comprehensive analysis of phenomena taking place in relatively small regions characterized by intensive settlement and social changes is conducive to tracing long-term processes and the formation of regional distinctions, the emergence of “small homelands”, strengthening awareness and helping to shape the identity of local inhabitants. In cooperation with local self-governments the Unit conducts excavations in Kalisz, Radom (“Old Radom” Cultural Park Project) and the Sandomierz Upland. It also undertakes research on Neolithic settlement in the microregions of Wilczyce and Kichary Nowe in the region of Sandomierz, the stronghold in Kalisz and early medieval hoards from its neighbourhood, the formation of early urban centres in Polish territory (e.g. early medieval settlement complex in the Mleczna River basin), and early medieval pot-making in the Radom region. The unit is also working on a catalogue of all strongholds in Masovia and Podlasie.

The Intercultural and Interethnic Relations Unit, directed by Andrzej Buko, is concentrated on the early medieval period (9th–13th century) in the Polish-Rus’ borderland situated in the basins of the middle Bug and middle and upper Narew rivers and the western part of the Volhynian Polesye. Issues from the fields of archaeology, history and anthropology are taken into consideration in studies of the cultural development of the borderlands and the appearance and shaping of linear political-religious borders during the early state period. These issues are considered in the context of interdisciplinary research on the local settlement background and its cultural ties, paying particular attention to pagan burial rites and their transformation during the period of religious conversion and the emergence of pre-state territorial communities. Studies have been undertaken also of the mechanisms involved in the emergence of regional centres of state authority (Brześć, Chełm and Drohiczyn) and proto-state centres of lower rank (Bielsk Podlaski, Mielnik, Suraż, Wołkowysk, Kamieniec Litewski), cultural phenomena which are the effect of Christianization processes, which were carried out in this region according to two different canons, Latin and Orthodox.

Individual research projects carried out also as part of the Centre’s program include issues like the theory and practice of cultural heritage conservation (numerous research on the sites in Poland and Germany – Zbigniew Kobylński in cooperation with Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw), prehistoric burial rites, and the potential of linguistic sources applied in archaeology.

Four research journals are edited in the Centre: “Archeologia” and “Aegean Archaeology”, both dedicated to issues of ancient archaeology, and “Archeologia Polski” and “Archeologia Polona”, these dedicated to issues of prehistoric and medieval archaeology.